

9.04
1971

ESO 1971

SPORZĄDZANIE BILANSU

Prepared by

Allan E. Lines
Extension Economist

Department of Agricultural Economics and Rural Sociology
The Ohio State University

June 1992

AGR. ECON. & RUR. SOC.
REF. BLDG. 4242
THE OHIO STATE UNIVERSITY
2120 HUNTER DR.
COLUMBUS, OHIO 43210

SPORZĄDZANIE BILANSU

PRZEWODNIK DLA INSTRUKTORA

*Przygotowali i tłumaczyli
dla*

POLSKO AMERYKAŃSKIEGO PROJEKTU DORADZTWA ROLNICZEGO

*Allan Lines
Przemysław Mastalerz
Jerzy Szykuła
Cezary Hebda
Józef Orpiszewski*

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	1
Tekst do taśmy wideo.....	1
Jak zacząć sporządzanie bilansu.....	6
Literatura.....	11
Ćwiczenie 1.....	12
Ćwiczenie 2.....	14
Arkusz do ćwiczeń.....	16
Odpowiedzi i komentarze 1.....	18
Odpowiedzi i komentarze 2.....	20

Credits

Coordinated by:

Carl O'Connor, Extension Economist,
Agricultural & Resource Economics,
Oregon State University, Corvallis, OR

Thomas Powell, Senior Education Officer,
Human Resources Planning & Development,
Farm Credit Services, St. Paul, MN

Gayle Willett, Extension Economist,
Dept. of Agricultural Economics,
Washington State University, Pullman, WA

Produced by:

Farm Credit Services, St. Paul, MN, and
Oregon State University, Corvallis, OR

Wayne E. Carlson, Extension Specialist,
University of Minnesota, St. Paul, MN
Consultant, Farm Credit Services, St. Paul

- David Parry, Media Producer
- Bruce Fredricksen, Media Producer
- Anne Merydith-Wolf, Editor
- Marla Maeder, Editor
- Bobbi Buffham, Word Processor
- Judy Morris, Word Processor

Funded by:

Extension Service, USDA, Washington, DC
Farm Credit Corporation of America, Denver, CO
Farm Credit Services, St. Paul, MN

Sponsored by:

Cooperative Extension Services of:
Oregon State University
University of Nevada, Reno
Washington State University
University of Minnesota

Presented by:

Freddie Barnard, Extension Economist,
Purdue University, West Lafayette, IN

Thomas Booker, County Extension Agent,
Renville County, Olivia, MN

Bart Eleveld, Extension Farm Management
Specialist, Oregon State University, Corvallis, OR

Paul Gessaman, Extension Agricultural Finance
Economist, University of Nebraska, Lincoln, NE

Gary Hachfeld, County Extension Agent,
Agriculture, Nicollet County, St. Peter, MN

Dick Hawkins, Ext. Specialist, Farm Management,
University of Minnesota, St. Paul, MN

A. Gene Nelson, Head, Agricultural and Resource
Economics, Oregon State University, Corvallis, OR

Dick Wittman, President and Manager, Wittman
Farms, Inc.; Private Consultant, Cuidesac, ID

Advised by

Brent Beesley
Farm Credit Corporation of America, Denver, CO

David Bennett
Farm Credit Corporation of America, Denver, CO

Larry Bitney, Department of Agricultural Economics,
University of Nebraska, Lincoln, NE

Michael Boehlje, Dept. of Agricultural and Applied
Economics, University of Minnesota, St. Paul, MN

James Cannon
Farm Credit Corporation of America, Denver, CO

Virgil Crowley, Dept. of Agricultural Economics,
Pennsylvania State University, University Park, PA

Gayle Davidson
Farm Credit Services, St. Paul, MN

Mike Davis
Farm Credit Corporation of America, Denver, CO

Clark Garland, Agriculture Extension Service,
University of Tennessee, Knoxville, TN

Richard Johnson
Farm Credit Services, St. Paul, MN

David Kettering
Farm Credit Services, St. Paul, MN

David Lambert, Dept. of Agricultural Economics,
University of Nevada, Reno, NV

Buel Lanpher, Extension Service,
USDA, Washington, DC

Jim Schurr
Farm Credit Corporation of America, Denver, CO

Roger Shaffer
Farm Credit Corporation of America, Denver, CO

Balance sheet

Wskazówki

Przed spotkaniem

1. Przejrzyj taśmę wideo i tekst do niej, przestudiuj ćwiczenia i arkusze ćwiczeniowe i dobrze zapoznaj się z nimi.
2. Zastanów się nad możliwością zebrania próbek wydrukowanych formularzy bilansu w celu pokazania lub rozdania uczniom.
3. Przeczytaj rozdział pt. "Rola instruktora" gdzie możesz znaleźć jeszcze inne sugestie.

Dodatkowe wskazówki

1. Zalecamy, żeby uczestnicy w czasie oglądania filmu wideo wypełniali formularz bilansowy 19X0. Dzięki temu w czasie prezentacji zobaczą, w których miejscach umieszcza się poszczególne liczby.
2. Zalecamy okresowe zatrzymanie taśmy, aby pozwolić uczestnikom na przeciwienie zagadnień, o których mowa na taśmie. Mamy następujące sugestie:
 - a. Po części dotyczącej zastosowań bilansu możesz wykorzystać świeżo nabytą przez uczestników wiedzę i zapytać ich, jak oni w swojej działalności korzystają z bilansu.
 - b. Po części dotyczącej nieprzewidzianych zobowiązań finansowych poproś producentów, aby zaproponowali pozycje należące do tej kategorii i porozmawiaj z nimi o tym, jak oni dają sobie z tym radę w swoich bilansach.
 - c. Mniej więcej w połowie taśmy dobrze byłoby ją zatrzymać i poprosić uczestników, aby przyjrzyli się niektórym wydrukowanym formularzom bilansowym. Rolnicy mogliby też podzielić się między sobą formularzami dla nich interesującymi.
 - d. W czasie gdy wykładowca przedstawia uproszczoną wersję bilansu nie wahaj się zatrzymywać taśmy w dowolnym miejscu, jeśli uczestnicy nie rozumieją w jaki sposób wyznaczane są poszczególne liczby. Obserwuj wyraz twarzy uczestników w czasie gdy patrzą na film. Bezradność na twarzach może sugerować, że trzeba przerwać prezentację.
3. Niniejszy moduł zawiera dwa ćwiczenia. Zalecamy wykorzystanie ich w następującej kolejności:
 - a. Ćwiczenie 1 - pytania z taśmy wideo. Na początku sesji daj około 5 minut na omówienie ćwiczenia 1. Zachęć uczestników, aby w trakcie sesji zastanawiali się nad odpowiedziami na pytania. Na końcu spotkania dokonaj przeglądu odpowiedzi.
 - b. Ćwiczenie 2 - sporządzanie bilansu. Rozdaj ćwiczenie 2 po zakończeniu taśmy. Możesz zaproponować rolnikom, żeby wykorzystali swoje własne formularze bilansów, pokazać im jeden ze swoich lub użyć formularza zawartego w niniejszym module. Jeśli będziesz się posługiwał wypełnionym arkuszem 19X1 to po ćwiczeniu 2 niech nastąpi dyskusja. Upewnij się, że uczestnicy idą do domu z poprawnymi odpowiedziami.
4. Możesz dać więcej ćwiczeń przez pokazanie jednego lub więcej przykładów własnych. Możesz też poprosić rolników o przykłady uwzględniające dane lokalne.

5. Dodatkowym ćwiczeniem do domu mogłoby być sporządzanie bilansów przez uczestników na podstawie ich własnych danych finansowych.
6. Jeśli pojawiają się problemy kont osobistych, pożyczek rządowych, emerytur, nieprzewidzianych zobowiązań finansowych, itp. to możesz:
 - a. wykorzystać w dyskusji wiedzę uczestników na te tematy,
 - b. zaplanować drugą sesję z osobą zorientowaną w sprawach lokalnych,
 - c. dyskutować zagadnienia pojedynczo z rolnikami po sesji.
7. Dokonaj oceny sesji używając formularza zawartego w tym przewodniku.

Sporządzanie bilansu

UWAGI DLA INSTRUKTORA

UWAGA: W miejscach zaznaczonych "przerwa na życzenie" masz możliwość sprawdzenia, czy uczestnicy rozumieją materiał. Przejdź do pierwszej zielonej strony aby znaleźć możliwe pytania i odpowiedzi. Odpowiedzi są umieszczone w tekście bezpośrednio po pytaniach. Od ciebie zależy przerywanie prezentacji w tych miejscach. Możesz kontynuować, zadawać wszystkie lub tylko niektóre pytania, albo też możesz zadawać swoje własne pytania.

JAK ZACZAĆ PREZENTACJĘ

Pytania "na rozgrzewkę"

- 1) "BILANS: Jest rzeczą konieczną dla kredytodawcy. Jakie są twoje własne doświadczenia z bilansami ?
 - Kto z was sam wykonał własne bilanse ?
 - Na co się natknąłeś sporządzając własny bilans ?
- 2) "Dzisiejszy program będzie dotyczył..." (Przejrzyj paragraf 'Cele', str.1)
- 3) Przeprowadź test wideo Nr 1.
- 4) Przedstaw dr Barnarda (str. 1) i zacznij pokazywanie filmu.

SPORZĄDZANIE BILANSU

Freddie L. Barnard

Niniejszy materiał jest jednym z modułów serii "Zarządzanie przedsiębiorstwami rolnymi". Moduł powinien być używany razem z odpowiadającą mu taśmą wideo. Treść może odbiegać od treści taśmy.

Freddie L. Barnard urodził się i wychował na farmie w zachodniej części stanu Kentucky. Farma specjalizowała się w hodowli bydła i uprawie zbóż. Jest on profesorem i ekonomistą na studiach eksternistycznych Uniwersytetu w Purdue. Jest autorem szeregu publikacji o raportach finansowych i zarządzaniu finansami. Barnard jest dyrektorem Szkoły Bankowości Rolnej Stanu Indiana i byłym kierownikiem biura terenowego firmy Production Credit Association. Ma doktorat z ekonomii rolnej ze specjalizacją w finansach rolnych. Doktoryzował się na Uniwersytecie Illinois.

Cele

Cele tego modułu obejmują udzielenie pomocy w następujących zagadnieniach:

1. zrozumienie bilansu i jego znaczenia dla analizy twojego przedsiębiorstwa rolnego,
2. rozpoznanie trzech głównych składników bilansu,
3. zrozumienie, że bilans jest zbudowany w oparciu o podstawowe równanie rachunkowości,
4. zapoznanie się z trzema kategoriami aktywów i pasywów (majątku firmy i zobowiązań) razem z przykładami wpisów dokonywanych w odpowiednich miejscach bilansu,
5. zapoznanie się z rynkowymi i opartymi na kosztach metodami oceny wartości firmy netto,
6. nauczenie się jak sporządzać bilans,
7. zrozumienie przynajmniej sześciu pospolitych zastosowań bilansu,
8. przyjęcie do wiadomości, że są różne wydrukowane formularze bilansów i wybieranie formularza najbardziej odpowiedniego dla twojej firmy.

Opis do taśmy wideo

Freddie L. Barnard

Jestem przekonany, że podobnie jak inni wytwórcy i ty masz do czynienia z kredytodawcami. W rozmowach opierają się oni na bilansie, czy ci się to podoba czy nie, i klienci którzy mogą przedstawić taki dokument robią na nich dobre wrażenie. Bilans pomaga im w nabraniu przekonania, że dobrze zarządzasz przedsiębiorstwem i dlatego można ci pożyczyć pieniądze bez dużego ryzyka.

Być może najważniejszą przyczyną sporządzania bilansu jest ułatwienie ci podejmowania lepszych decyzji finansowych dotyczących podatków, zakupów, a nawet podejmowania przedsięwzięć. Są to w

SKŁADNIKI BILANSU

Aktywa - to co masz

Pasywa - to co jesteś winien

Wartość netto - różnica między aktywami i pasywami

dzisiejszym rolnictwie decyzje o dużym znaczeniu. Nawet małe potknięcie przy podejmowaniu każdej z nich może spowodować problemy związane z rentownością i przepływem gotówki.

Naszym celem jest lepsze zaznajomienie cię z bilansem i jego pomyslnym stosowaniem. Nie będziemy mieli podczas tej sesji czasu na przedyskutowanie wszystkich szczegółowych aspektów bilansu, ale mamy nadzieję, że uczulimy cię na te punkty, w których możesz potrzebować dodatkowej pomocy. Skoncentrujemy się na definicji bilansu oraz na jego sporządzaniu, strukturze i zastosowaniach.

Bilans, czyli stwierdzenie jaka jest wartość firmy netto, jest sumą aktywów i pasywów przedsiębiorstwa oraz majątku nett właściciela w określonym dniu.

Bilans jest finansową fotografią przedsiębiorstwa w jednym punkcie czasowym. Nie jest to dokument odnoszący się do jakiegokolwiek okresu czasu. Punkt czasowy jest określony przez datę bilansu. Może być rzeczą pożądaną sporządzanie bilansu kilka razy w roku, ale z pewnością powinien on być zawsze sporządzany na ostatni dzień okresu rozrachunkowego przedsiębiorstwa. Sporządzanie bilansu z tą samą datą każdego roku ułatwia porównywanie sprawności przedsiębiorstwa w ciągu szeregu lat.

Aktywa i pasywa

Aktywa obejmują wszystko co ma wartość i jest twoją własnością w dniu bilansu. Należą do nich też finansowe zobowiązania twoich wierzycieli względem ciebie, według stanu w dniu bilansu. Pasywa są to długi jakie ciążą na tobie w dniu bilansu.

Wartość netto jest różnica między całkowitą wartością aktywów i pasywów. Jest to suma jaka bu pozostała, gdybyś w dniu bilansu sprzedał cały swój majątek i spłacił wszystkie długi.

Popatrzmy, jak możesz wykorzystać informacje zawartą w bilansie. Głównym zastosowaniem bilansu jest ocena zdolności przedsiębiorstwa do ponoszenia ryzyka, czyli jego wypłacalności. Innymi słowy, bilans pokazuje w jakim stopniu zostałyby pokryte twoje długi, gdyby przedsiębiorstwo zostało zlikwidowane i majątek sprzedany. Poza tym bilans ma jeszcze inne funkcje:

1. informuje o wielkości i rodzaju długu i kapitału akcyjnego użytego do finansowania istniejących aktywów (czasem nazywa się to finansowa struktura przedsiębiorstwa),
2. zapewnia wgląd w płynność przedsiębiorstwa (czy przedsiębiorstwo może sprostać swoim zobowiązaniom finansowym w odpowiednim czasie),
3. jest zwykle częścią wniosku o pożyczkę na pokrycie długu,
4. jest użyteczny przy sporządzaniu deklaracji o podatku dochodowym (przy założeniu, że rachunkowość uwzględnia aktywa gotówkowe i materialne),
5. może być wykorzystany do udokumentowania finansowego położenia przedsiębiorstwa partnerom zewnętrznym (dający w dzierżawę, dzierżawiaczy, potencjalny inwestor, członkowie rodziny).

KATEGORIE AKTYWÓW

Aktywa bieżące
+ Aktywa średnioterminowe
+ Aktywa długoterminowe
= Aktywa całkowite

Popatrzmy na układ bilansu. Jest on oparty na podstawowym równaniu rachunkowości, które brzmi: Aktywa równają się sumie pasywów i wartości netto.

Zależność ta mówi, że wartość wszystkich aktywów musi się równać wartości wszystkich zobowiązań względem kredytodawców i wierzycieli. Jak mówi sama nazwa, bilans musi się bilansować. Bilansuje on się dlatego, że aktywa mogą być oparte tylko na długu lub kapitale akcyjnym.

Przyjrzyjmy się teraz bilansowi w sposób bardziej szczegółowy. Aktywa są po lewej stronie bilansu. Są one zwykle umieszczone w jednej z trzech kategorii według czasu potrzebnego do ich zamiany w gotówkę z minimalnymi stratami. Aktywa dzielimy na bieżące, średnioterminowe i długoterminowe.

Aktywa bieżące to gotówka i zbliżone do niej elementy, przykładowo towary. Mogą one być zamienione na gotówkę bez zaburzenia działalności przedsiębiorstwa. Większość aktywów bieżących zostaje zużyta lub zamieniona na gotówkę w ciągu roku od daty bilansu.

Przykładami aktywów bieżących są: gotówka, zapasy zboża i paszy, inwentarz żywy, zwierzęta rozplodowe przeznaczone na ubój w bieżącym roku, rachunki do zainkasowania, gotówkowe inwestycje w zbiory będące jeszcze w polu oraz płatności dokonane awansem.

Aktywa średnioterminowe są wykorzystywane do podtrzymania produkcji farmy. Zwykle nie są one sprzedawane ani zamieniane na gotówkę w ciągu nadchodzącego roku. Czas życia takich aktywów wynosi zwykle około 10 lat. Są one produkcyjną częścią przedsiębiorstwa. Przykładami są zwierzęta rozplodowe, maszyny i urządzenia.

Aktywa długoterminowe lub stale są częścią produkcyjną przedsiębiorstwa, ale w swej istocie są one bardziej długotrwałe. W normalnych warunkach nie można ich zamienić na gotówkę bez przerwania działalności przedsiębiorstwa. Do przykładów należy ziemia z budynkami i urządzeniami ulepszającymi (stodoła, garaż, system nawadniający, studnia). Suma aktywów bieżących, średnioterminowych i długoterminowych daje całkowite aktywa przedsiębiorstwa.

Ten sam system klasyfikacji stosuje się do pasywów. Są one umieszczane po prawej stronie bilansu.

Pasywa bieżące są to długie płatne na żądanie lub w ciągu roku od daty bilansu. Przykładami są noty operacyjne, niezapłacone rachunki, narosłe podatki, opłaty za wynajem i dzierżawę, suma kredytów średnio- i długoterminowych przypadająca do spłaty w ciągu 12 miesięcy. Bieżące pasywa powinny obejmować także oprocentowanie pasywów średnio- i długoterminowych jakie narosło od daty bilansu.

Jak się zapewne spodziewasz, pasywa średnioterminowe to długie zaciągnięte na sprzęt, maszyny i zwierzęta rozplodowe. Czas życia tych pasywów wynosi od jednego do dziesięciu lat. Ponieważ kredyt

Przerwa

UWAGI DLA INSTRUKTORA

Przerwa 1 (strona 3)

DYSKUSJA (WEDŁUG UZNANIA INSTRUKTORA) W CELU SPRAWDZENIA ZROZUMIENIA MATERIAŁU

A) "Dlaczego bilans jest tak ważny ?" (str.1)

- Korzystają z niego kredytodawcy; niech się przekonają, jak dobrze zarządzasz finansami
- Może przyczynić się do polepszenia oceny twojego przedsiębiorstwa z punktu widzenia ryzyka kredytowego
- Pomaga ci w podejmowaniu lepszych decyzji dotyczących:
 - Podatków
 - Zakupów
 - Zyskowności i przepływu gotówki

POSTAW PYTANIE: "Z jakich części składa się bilans ?" (str. 2)

- Jest sumą:
 - * Aktywów
 - * Pasywów
 - * Majątku właściciela netto w określonym dniu

POSTAW PYTANIE: "Dlaczego to jest ważne ?" (W celu porównania sprawności przedsiębiorstwa w ciągu szeregu lat)

B) Wypełnij puste przestrzenie:

Składnikami bilansu są: (str.3)

aktywa pasywa majątek netto
_____ (+) (=) _____

Jak są one powiązane ze sobą ? (umieść znaki "+", "-" i "=")

C) "Jak może bankier na podstawie bilansu ocenić względne ryzyko ?

Na tablicy lub na arkuszu papieru:

	A	P	WN
Farmer 1 :	800000	= 700000	+ 100000
Farmer 2 :	800000	= 100000	+ 700000
Farmer 3 :	800000	= 900000	+ (-100000)

"Jak myślisz, w przypadku którego farmera ryzyko kredytodawcy będzie większe ?" (odp.: Farmera 3)

D. Wypełnij tabelę z pomocą słuchaczy: Aktywa (informacja na str.3)

BIEŻĄCE: Gotówka, zapasy Czas zamiany na gotówkę: 1 rok przykłady..... SREDNIOTERMINOWE: Wspomagające produkcję farmy 1 - 10 lat zwierzęta rozplodowe, maszyny..... DŁUGOTERMINOWE (Trwałe): -część działań produkcyjnych -trudne do zamiany na gotówkę bez przerwania produkcji -ulepszenia nieruchomości	
--	--

UWAGA: str.3, akapit 9:

Bądź przygotowany na wytłumaczenie słowa "narosły". Dotyczy ono systemu rachunkowości w którym przychody i rozchody są zapisywane w czasie zawierania transakcji, a nie terminie płatności. Porównaj lekcję BMIA na temat "Wybór i stosowanie systemu prowadzenia rachunkowości na farmie", gdzie znajdziesz więcej informacji o rachunkowości w systemie gotówkowym i w systemie narastającym.

do spłacenia w ciągu roku został już ujęty wśród pasywów bieżących, to pamiętaj o pomniejszeniu bilansu o sumę tam ujętą.

Pasywa długoterminowe są to długie obciążające aktywa trwale lub długoterminowe, o ile termin płatności tych długów przekracza 10 lat. Przykładami są obciążenia hipoteczne i kontrakty dotyczące ziemi. Pamiętaj o uwzględnieniu w bilansie spłat kredytów, których termin upływa w ciągu roku.

Zanim przejdziemy dalej porozmawiajmy o pasywach (zobowiązaniach) nieprzewidzianych.

Pasywa nieprzewidziane są to sumy długów powstałych w wyniku zaistnienia określonych wydarzeń. Należą do nich przykładowo podatki, jakie musiałbyś zapłacić, gdybyś sprzedał swoje aktywa w dniu bilansu, albo suma jaką musiałbyś wydać, gdybyś był dla kogoś zyrantem i on nie wywiązałby się z płatności. Te sumy powinny znaleźć się w bilansie, jeśli ma on stanowić kompletny finansowy obraz przedsiębiorstwa.

Niektórzy zalecają, aby nieprzewidziane zobowiązania działającego przedsiębiorstwa zostały umieszczone w głównej części bilansu, natomiast według innych powinny znaleźć się w przypisku na dole strony. Według nas, takie pozycje jak podatki od przyrostu majątku, amortyzacja, częściowe zwolnienia od podatku spowodowane inwestycjami, powinny znaleźć się w głównej części bilansu, a zobowiązania dotyczące zrywania mogą być umieszczone w przypiskach.

Często powstaje pytanie, czy osobiste aktywa i zobowiązania powinny znaleźć się w bilansie przedsiębiorstwa. Nie powinny, jeśli celem bilansu jest wyłącznie pokazanie finansowego położenia przedsiębiorstwa. Z drugiej jednak strony, większość kredytodawców będzie chciała dodatkowych informacji w przypiskach lub też będzie chciała osobnego bilansu pokazującego osobiste aktywa i pasywa. Pozwoli to na otrzymanie kompletnego obrazu twoich aktywów i zobowiązań finansowych.

Suma pasywów bieżących, średnioterminowych i długoterminowych daje pasywa całkowite. Różnicę między nimi i całkowitymi aktywami daje trzeci składnik bilansu jakim jest wartość przedsiębiorstwa netto.

Określanie wartości

Poszczególne sumy w bilansie są w dolarach. Jest to proste dla zobowiązań, ponieważ nasze długi są wyrażone w dolarach. Jednak w przypadku niektórych aktywów jesteśmy zmuszeni do obliczania wartości. Wartość ta jest iloczynem ilości jednostek towaru, na przykład buszli zboża lub akrów ziemi, przez ich cenę.

Wyznaczanie wartości aktywów staje się trudniejsze, gdy od bieżącego stanu zapasów przechodzimy do aktywów długoterminowych. Zboże czy bydło można wycenić po bieżących cenach rynkowych minus koszty sprzedaży. Informacje takie są łatwo dostępne. Jednakże zwierzęta rozplodowe i maszyny nie jest łatwo zamienić na gotówkę i dlatego trudniej je wycenić. Chyba najtrudniej jest wycenić

Kategorie pasywów
pasywa bieżące
+ pasywa średnioterminowe
+ pasywa długoterminowe
<hr/>
= pasywa całkowite

Przerwa

UWAGI DLA INSTRUKTORA

Przerwa 2: str.4, akapit 6

Powtórz i wyjaśnij:

Wypełnij tabelkę z pomocą słuchaczy:

AKTYWA	PASYWA
Już wypełnione w przerwie 1	BIEŻĄCE: Długi do zapłacenia w ciągu 1 roku. Na przykład: faktury, aktywa do zapłacenia itp.
	ŚREDNIOTERMINOWE: Długi płatne w ciągu 1 - 10 lat. Przykłady: maszyny, zwierzęta rozplodowe, itp.
	DŁUGOTERMINOWE: Długi obciążające aktywa trwałe i długoterminowe, ponad 1 rok.
	NIESPODZIEWANE: - Zdefiniuj (str.4, akapit 3) - Gdzie się je umieszcza w bilansie? (w przypisku)

CAŁKOWITE AKTYWA - CAŁKOWITE PASYWA = WARTOŚĆ NETTO

Czy są pytania?

(puść taśmę od nowa, jeśli trzeba)

Metody wyceny aktywów

1. Metoda oparta na kosztach

- Koszt aktywów
- + ulepszenia
- nagromadzona amortyzacja

2. Metoda oparta na wartości rynkowej

ziemię i urządzenia usprawniające. To trudna sprawa, bo wartość gotówkowa ziemi jest często największą pozycją w bilansie.

Są dwie główne metody wyceny aktywów takich jak ziemia i maszyny. Jedna z nich jest oparta na kosztach, uwzględniająca początkowy koszt aktywów powiększony przez ulepszenia i pomniejszony przez nagromadzoną amortyzację. Liczba ta jest często nazywana wartością według księgi rachunkowej. Drugą metodą jest oparta na szacunkowej wartości rynkowej.

Koszt a wartość rynkowa

Metoda oparta na kosztach ma swoje wady, bo nie podaje dokładnej wartości aktywów w dniu bilansu, w przeciwieństwie do metody opartej na wartości rynkowej. Z drugiej strony, wartość rynkowa aktywów, a wobec tego także wartość przedsiębiorstwa netto mogą zmieniać się w czasie. Przyczyną zmian mogą być zmiany cen, jak również straty i zyski.

W celu odpowiedniego podejścia do tego problemu powinniśmy stosować obie metody wyceny, ponieważ każda z nich daje wartościowe informacje o finansowej sytuacji firmy i przyczynach zmian tej sytuacji w czasie. Stosowanie tych dwóch metod zwykle prowadzi do dwóch wartości aktywów, pasywów i wartości netto.

Przed sporządzeniem bilansu musimy zdecydować jakiego formularza będziemy używali. Istnieje szereg wersji tych formularzy, a ludzie którzy je opracowali myślą, że ich własne wersje są najlepsze. Aby uniknąć kontrowersji nie będę używał żadnego z gotowych formularzy. Zamiast tego będę sporządzał bilans opierając się wyłącznie na tych koncepcjach, jakie tu przedyskutowaliśmy. Może się zdarzyć, że nasz bilans nie będzie obejmował wszystkich pozycji jakie znajdują się w gotowych formularzach. Zachęcam słuchaczy, aby krytycznie przyjrzeć się różnym formularzom łącznie z tymi, których używają ich banki oraz ich księgowi. Następnie należy wybrać formularz najlepiej odpowiadający potrzebom własnego przedsiębiorstwa.

Przykład

Popatrzmy na uproszczony przykład (str.6), którego celem jest zobrazowanie niektórych spraw o jakich mówiliśmy. Jest to bilans osoby, którą będziemy nazywali Frank Farmer.

Frank jest jedynym właścicielem gospodarstwa o powierzchni 80 akrów. Z tego 60 akrów stanowi ziemia orna. Kukurydza obsiła 40 akrów, a soję 20. Dzierżawi on też za gotówkę 300 akrów, z czego 200 przeznaczył na kukurydzę i 100 akrów na soję. Oprócz tego Frank dzierżawi jeszcze 240 akrów na zasadzie równego podziału zysków z właścicielem. Z tych 240 akrów połowa jest obsiana kukurydzą, a druga połowa soją. Tak więc w roku 19X1 uprawiał on kukurydzę na 360 akrach i soję na 240. Sprzedał też 550 wieprzy z hodowli własnych prosiąt, opartej na 40 maciorach. Frank pracuje na farmie w pełnym wymiarze godzin i zatrudnia jednego pracownika.

Dyskusja
(wg uznania)
1

Dyskusja
(wg uznania)
2

Uwaga

DYSKUSJA (do uznania prowadzącego)

ZADAJ PYTANIA:

1) Pytania wyjaśniające dylemat wyceny według kosztów i według wartości rynkowej:

"Jaka jest wartość 2000 galonów oleju napędowego ?"

"Jaka jest dzisiejsza wartość trzyletniego kombajnu ?"

"Jaka jest wartość gospodarstwa o powierzchni 120 akrów z nowymi budynkami i innymi ulepszeniami dodanymi od chwili zakupu ?"

"Jak sobie poradzić z taką sytuacją ? Dr Barnard sugerował dwa podejścia." (skorzystaj ponownie z taśmy wideo).

2) "Na czym polega różnica między metodą opartą na kosztach i metodą opartą na wartości rynkowej ?" (str.5, akapit 1 i 3)

"Z której z metod należy korzystać i dlaczego ?" (skorzystaj z obu metod - lepsza porównawcza wycena wartości netto).

UWAGA: str.5

Przy opisie farmy Franka Farmera na dole str.5, możesz zechcieć skorzystać z materiału ilustracyjnego.

BILANS POCZĄTKOWY

Nazwisko: Frank Farmer Data: 31 grudnia 19X0

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA BIEŻĄCE			PASYWA BIEŻĄCE		
Gotówka:	\$ 6000	\$ 6000	Rachunki do zaplacen	\$ 82000	\$ 82000
Żywy inwentarz tuczni	20000	20000	Części długów do spłaty w ciągu 12 miesięcy średniotermin.	\$ 6000	\$ 6000
Zapasy zboża: kukurydza	60000	60000	długotermin.	\$ 3000	\$ 3000
soja	20000	20000	Narosłe odsetki rachunki do zaplacen	\$ 5500	\$ 5500
Zaopatrzenie	5000	5000	średniotermin.	\$ 1800	\$ 1800
			długotermin.	0	0
			Narosłe podatki od nieruchomości	\$ 500	\$ 500
			dochodowy i ubezpiec.	\$ 1200	\$ 1200
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA BIEŻĄCE	\$ 111000	\$ 111000	CAŁKOWITE PASYWA BIEŻĄCE	\$ 100000	\$ 100000

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA SREDNIOTERMINOWE			PASYWA SREDNIOTERMINOWE		
Maszyny: Koszt \$ 127000	\$ 127000	\$ 102000	Pozyczka na maszyny (suma do spłacenia w czasie dłuższym od 12 miesięcy)	\$ 24000	\$ 24000
Zakum.amorty- zacja \$ 30000	97000		Inne	0	0
Zwierzęta rozplodowe	10000	10000			
Inne	0	0			
CAŁKOWITE AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 107000	\$ 112000	CAŁKOWITE PASYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 24000	\$ 24000
AKTYWA DŁUGO- TERMINOWE			PASYWA DŁUGO- TERMINOWE		
Ziemia, budynki Koszt \$ 124000	\$ 124000	\$ 127000	Oplaty hipoteczne (termin płatności ponad 12 miesięcy)	\$ 54000	\$ 54000
Zakum.amorty- zacja \$ 12000	112000		Inne	0	0
Inne	0	0			
CAŁKOWITE AKTYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ 112000	\$ 127000	CAŁKOWITE PASYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ 54000	\$ 54000
			CAŁKOWITE PASYWA	\$ 178000	\$ 178000
			WARTOSC NETTO	\$ 152000	\$ 172000
CAŁKOWITE AKTYWA	\$ 330000	\$ 350000	SUMA CAŁKOWITYCH PASYWÓW I WAR- TOSCI NETTO	\$ 330000	\$ 350000

Bilans jest z datą 31 grudnia 19X0. Jest to koniec roku kalendarzowego, a także koniec roku obrachunkowego i podatkowego dla Franka (zastosowano bliżej nieokreśloną datę 19X0, żeby nie było dyskusji o cenach zastosowanych w tym przykładzie).

Bieżące aktywa Franka obejmują gotówkę, świnie, kukurydzę, soję i zaopatrzenie. Aktywa te zostaną zużyte lub zamienione na gotówkę w ciągu najbliższych 12 miesięcy, a więc zaliczane są do aktywów bieżących. (liczby w tym przykładzie zostały zaokrąglone dla ułatwienia obliczeń. Przy sporządzaniu swoich bilansów korzystaj jednak z liczb możliwie dokładnych.)

W celu pokazania różnie wycenianych aktywów, będziemy używać dwóch kolumn - jednej dla metody opartej na kosztach, a drugiej dla metody opartej na wartości rynkowej. Oczywiście wartość gotówki wynosi \$ 6000 według obu metod. W przypadku świń, kukurydzy i soi ich ilość jest mnożona przez cenę rynkową w dniu bilansu. Wynikająca wartość jest pomniejszana o koszty zbytu. Jest ona umieszczana w obu kolumnach, ponieważ Frank sądzi, iż w przypadku tych aktywów nie ma istotnej różnicy w wycenie według każdej z tych metod.

Frank posiada też pewne artykuły zaopatrzeniowe, za które zapłacił \$ 5000. Tę sumę podaje też jako wartość rynkową. Teoretycznie mogłaby się pojawić różnica między kosztem a wartością rynkową, gdyby nastąpiła znaczna zmiana ceny, ale zakładamy, że nie miało to miejsca. Wobec tego całkowita wartość aktywów bieżących wynosi \$ 111000 i jest taka sama według obu metod.

Wycena maszyn i inwentarza żywego

Następnie, wypełniając lewą stronę bilansu, przechodzimy do aktywów średnioterminowych. Widzimy, że Frank posiada maszyny i zwierzęta rozplodowe. Jak już powiedzieliśmy, w metodzie kosztów początkowy koszt aktywów jest powiększany o koszt ulepszeń i pomniejszany o zakumulowaną amortyzację. W przypadku Franka początkowy koszt razem z ulepszeniami jego maszyn wynosi \$ 127000. Zakumulowana amortyzacja na dzień 31 grudnia 19X0 wynosi \$ 30000. Wynika stąd, że księgowa wartość maszyn, obliczona przez odjęcie 30000 od 127000, wynosi \$ 97000. Czy wartość ta jest taka sama jak kwota, którą Frank otrzymałby, gdyby sprzedał swoje maszyny w dniu bilansu? Nie. Te dwie wartości rzadko kiedy byłyby jednakowe. W naszym przypadku Frank ocenia, że mógłby sprzedać swe maszyny za \$ 102000 (po odjęciu kosztów sprzedaży).

Wartości maszyn według kosztów i według wartości rynkowej różnią się o \$ 5000. Wskazówki co do dokładnej wartości można otrzymać od ekspertów wyceniających, licytatorów, źródeł ankietowych i innych.

Wśród zwierząt rozplodowych często mamy zwierzęta zarówno kupione jak i wyhodowane u siebie. Te dwie grupy nie mogą być jednakowo ujmowane. Jednakże w naszym przykładzie zakładamy, że różnica między kosztem i wartością rynkową jest mała i używamy w obu kolumnach rynkowej wartości \$ 10000. Trzeba jednak mieć świadomość tego, że między tymi wartościami mogą wystąpić różnice.

UWAGI DLA INSTRUKTORA

PRZERWA WEDŁUG UZNANIA: (str.8, akapit 1)

W tym momencie pożyteczne byłoby zwrócenie uwagi słuchaczy na formularz bilansu na str. 6 - 7. Trzeba zwrócić uwagę na jego strukturę. Niech uczestnicy wskażą, w których miejscach znajdują się:

bieżące aktywa / pasywa

średnioterminowe.....

długoterminowe.....

koszty.....

wartość rynkowa.....

PRZERWA 1 (str.8, akapit 5)

Zwróć uwagę na wydrukowany bilans. Czy każdy rozumie jak "wyliczyliśmy" aktywa bieżące i całkowite aktywa bieżące ?

UWAGA: W sekcji "Wycena maszyn i inwentarza żywego" (str.8) bądź przygotowany na wyjaśnienie terminu "zakumulowana amortyzacja".

(Jest to suma kwot amortyzacji w poprzednich latach, aż do daty obecnego bilansu.)

Nasze całkowite aktywa średnioterminowe wynoszą \$ 107000 według metody kosztowej i \$ 112000 według metody opartej na wartości rynkowej.

Jaka jest wartość ziemi ?

Długoterminowe aktywa Franka obejmują 80 akrów ziemi, dom mieszkalny i kilka starszych budynków używanych jako chlewy. Z bilansu widać, że początkowe koszty wynosiły \$ 124000. Zakumulowana amortyzacja wynosi \$ 12000, wobec czego jako wartość księgowa pozostaje 112000. Frank myśli jednak, że jego ziemia i budynki mogłyby być sprzedane za \$ 127000 i wobec tego umieszcza kwotę \$ 112000 w kolumnie kosztów, a \$ 127000 w kolumnie wartości rynkowej.

Popatrzmy teraz na całkowite aktywa Franka. Według metody kosztowej wynoszą one \$ 330000, a według wartości rynkowej \$ 350000. Różnica wynosi \$ 20000. Jest to wynikiem wyceny maszyn wyższej o \$ 5000 i wyceny nieruchomości wyższej o \$ 15000 według wartości rynkowej.

Wycena pasywów

Popatrzmy teraz na pasywa. Frank ma do zapłacenia rachunki na \$ 82000. Ponieważ powinny one być zapłacone w ciągu 12 miesięcy, to są umieszczone jako pasywa bieżące. Inne bieżące pasywa obejmują \$ 6000 i \$ 3000, które to sumy są częściową spłatą obciążeń średnio- i długoterminowych, następującą w ciągu najbliższych 12 miesięcy.

Oprócz tego Frank nie jest na bieżąco z odsetkami od swoich długów. Do dnia bilansu nagromadziło się odsetek na kwotę \$ 5500. Oprócz tego, częściowa spłata pożyczki na maszyny nastąpiła 30 czerwca 19X0. Tak więc nagromadziły się odsetki za 6 miesięcy, wynoszące \$ 1800 (odsetki od sumy \$ 30000, oprocentowanej na 12% przez 6 miesięcy).

Pełna spłata jego pożyczki na nieruchomości została dokonana 12 grudnia 19X0, a więc nie ma nagromadzonych w związku z tym odsetek. Frank ma też w dniu 31 grudnia 19X0 do zapłacenia podatek od nieruchomości wynoszący \$ 500. Nagromadziły się też podatki do zapłacenia od dochodu i od zabezpieczenia socjalnego na sumę \$ 12000. Wszystko to składa się na całkowitą sumę bieżących pasywów wynoszącą \$ 100000.

Średnioterminowe pasywa Franka obejmują tę część pożyczki na maszyny, której nie trzeba spłacić w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Wynosi to \$ 24000. Ponieważ nie ma innych obciążeń, to \$ 24000 stanowi całą sumę w tej kategorii.

Długoterminowe pasywa Franka stanowią tę część hipoteki, której nie trzeba spłacać w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Kwota ta wynosi \$ 54000 i jest równa całkowitej sumie pasywów długoterminowych.

Tak więc całkowite pasywa są sumą pasywów bieżących (\$ 100000), pasywów średnioterminowych (\$ 24000) oraz długoterminowych (\$ 54000) i wynoszą \$ 178000.

UWAGI DLA INSTRUKTORA

PRZERWA WEDŁUG UZNANIA:

- 1) Czy każdy rozumie obliczenia i dlaczego w tym przykładzie wartości według kosztów i według wartości rynkowej nie są takie same ?
(Wybierz spośród słuchaczy 1 - 2 osoby, aby objaśnili to swoimi słowami.

UWAGA:

"Jaka jest wartość ziemi ?" (str.9, akapit 4)

Możesz pokazać, gdzie te liczby pojawiają się w bilansie (str. 6 - 7).

ZAGADNIENIE DO DYSKUSJI WEDŁUG UZNANIA:

- 2) Co to oznacza, że Frank nie jest "na bieżąco" z odsetkami, jakie jest winien od pożyczki na koszty operacyjne ? (są zaległe odsetki, ale ich jeszcze nie zapłacił: \$ 5500)

Dokonaj przeglądu wpisów w pozycji aktywów bieżących na bilansie i sprawdź, czy nie ma pytań.

Wartość ta jest taka sama według metody kosztowej jak i według metody opartej na wartości rynkowej, ponieważ nie uwzględniliśmy żadnych zobowiązań niespodziewanych i dotyczących podatków. Dyskusję na ten temat odkładamy jednak na później.

Metoda kosztów daje wartość netto majątku Franka (całkowite aktywa minus całkowite pasywa) wynoszącą \$ 152000 (330000 minus 178000). Według metody opartej na wartości rynkowej majątek netto Franka wynosi \$ 172000 (350000 minus 178000). Wartości netto różnią się o \$ 20000. O tyle samo różnią się całkowite aktywa oceniane według tych dwóch metod. Staje się to bardzo ważnym czynnikiem, gdy kredytodawca dokonuje oceny swojego ryzyka czyli wypłacalności Franka.

To kończy naszą sesję poświęconą bilansowi, ale zaledwie doptknęliśmy powierzchni tego złożonego zagadnienia. Ze względu na ograniczenia czasowe nasz przykładowy bilans nie poruszał takich ważnych spraw, jak pasywa niespodziewane i szereg innych zagadnień.

Proponuję żebyście poszukali rady u swojego księgowego, jeśli któryś z powyższych problemów dotyczy waszego przedsiębiorstwa. Dodatkowe informacje można znaleźć również w pozycjach wymienionych wśród odnośników do literatury.

UWAGI DLA INSTRUKTORA

PO PREZENTACJI:

- 1) W małych grupach wypełnijcie formularz bilansu w ćwiczeniu 2. Odpowiedzi przedyskutujemy razem.
- 2) Przeprowadź sprawdzający test wideo. Przedyskutuj odpowiedzi.

FRANK FARMER, wyłączny właściciel

Produkcja w roku 19X1

360 akrów kukurydzy

240 akrów soji

Sprzedano: 550 wieprzów

(wychów z prosiąt od 40 macior)

1 najemny pracownik

PLAN GOSPODARSTWA:

ZIEMIA WŁASNA: 80 akrów

UGÓR
SOJA 20
KUKURYDZA 40

ZIEMIA WYDZIERŻAWIONA ZA GOTÓWKĘ: 300 akrów

80		40
80	80	
KUKURYDZA	KUKURYDZA	SOJA
		40
		SOJA 60

ZIEMIA DZIERŻAWIONA ZA PODZIAŁ ZYSKÓW: 240 arów

80	40	
80	40	
KUKURYDZA	KUKURYDZA	SOJA
		80
		SOJA 40

Zarządzanie Przedsiębiorstwami Rolnymi:

Bilans i Raport o Dochodzie

Raport o Przepływie Gotówki/Analiza sprawności finansowej

- Barry, Peter J., John A. Hopkins and Chester B. Baker. 1979. *Financial Management in Agriculture*. Danville, IL: The Interstate Printers and Publishers, Inc. Second edition.
- Burgess, William C., Darny A. Klinefelter and Donaldson V. Wickens. 1984. *Financial Decisions: A Survival Handbook for Farmers*. Skokie, IL: Century Communications, Inc.
- Frey, Thomas L. and Darny A. Klinefelter. 1978. *Coordinated Financial Statements for Agriculture*. Skokie, IL: Agri Finance.
- Frey, Thomas L. and A. Gene Nelson. 1981. *You and Your Balance Sheet*. Skokie, IL: Century Communications, Inc.
- Lee, Warren F., Michael D. Boehlje, Aaron G. Nelson and William G. Murray. 1980. *Agricultural Finance*. Ames, IA: Iowa State University Press.
- Penson, John B. Jr. and David A. Lins. 1980. *Agricultural Finance: An Introduction to Micro and Macro Concepts*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Penson, John B. Jr. and Clair J. Nixon. 1983. *Understanding Financial Statements in Agriculture*. College Station, TX: Agri-Information Corporation.
- Penson, John B. Jr. and Clair J. Nixon. 1985. *How to Analyze Financial Statements in Agriculture*. College Station, TX: Agri-Information Corporation.

ĆWICZENIE 1

Pytania z wideo

Zaznacz czy następujące zdania są prawdziwe (P) czy fałszywe (F).

- P F 1. Głównymi składnikami bilansu są aktywa, pasywa i wartość netto.
- P F 2. Aktywa są to długi do zapłacenia w dniu bilansu.
- P F 3. Głównym celem bilansu jest ocena zyskowności przedsiębiorstwa.
- P F 4. Podstawowe równanie rachunkowości mówi, że aktywa w bilansie są równe pasywowi plus wartość netto.
- P F 5. Aktywa dzielą się na bieżące, średnio- i długoterminowe.
- P F 6. Przykładem bieżących aktywów są nieruchomości.
- P F 7. Przykładem pasywów niespodziewanych jest suma pożyczki podżyrowanej dla krewnego.
- P F 8. W bilansie nigdy nie należy umieszczać danych fizycznych (liczba sztuk inwentarza itp.).
- P F 9. Gdy aktywa przedsiębiorstwa wynoszą \$ 300000 a pasywa \$ 100000 to wartość netto wynosi \$ 400000.
- P F 10. Wycena nieruchomości w bilansie powinna być oparta tylko na metodzie kosztowej.
- P F 11. Bilans jest sumą aktywów, pasywów i wartości netto przedsiębiorstwa w ciągu jakiegoś okresu czasu.
- P F 12. Przykładem aktywów średnioterminowych jest gotówka.
- P F 13. Do wyceny aktywów w bilansie używa się metody kosztowej i metody opartej na wartości rynkowej.
- P F 14. Oparta na kosztach metoda wyceny aktywów odnosi się do ich początkowego kosztu powiększonego o usprawnienia podlegające amortyzacji i pomniejszonego o zakumulowaną amortyzację.
- P F 15. Księgowa wartość aktywów jest wartością wziętą z książki wartości używanego sprzętu.
- P F 16. Pasywa bieżące są długami do spłacenia na żądanie lub w ciągu roku od daty bilansu.
- P F 17. Przykładem pasywu bieżącego jest ta część zobowiązań długoterminowych, która jest płatna w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansu.

- P F 18. Pasywa średnioterminowe mają zwykle termin od jednego do dziesięciu lat.
- P F 19. Osobiste aktywa i pasywa zawsze powinny być uwzględnione w bilansie gospodarstwa rolnego.
- P F 20. Zmiana wartości przedsiębiorstwa netto wynikająca ze stosowania wyłącznie metody wyceny opartej na wartości rynkowej jest spowodowana głównie zyskiem.

Wypełnianie formularza bilansu

Możesz użyć swojego ulubionego formularza, zaprojektowanego przez siebie lub tego, który jest zamieszczony na str.16 dla Franka Farmera w dniu 31 grudnia 19X1. Wykorzystaj poniższe informacje.

Informacje do formularza bilansowego dla Franka Farmera - 31 grudnia 19X1.

1. Saldo gotówkowe w dniu 31 grudnia 19X1 wynosi \$ 9660.
2. W dniu 31.12.19X1 Frank posiada 30000 buszli kukurydzy. Żadna część tej kukurydzy nie jest przedmiotem zawartych umów i Frank nie uczestniczy w rządowym programie zbóż paszowych. Nie jest też wyceniona dla przyszłej dostawy terminowej. W dniu bilansu cena rynkowa pomniejszona o koszt sprzedaży wynosi \$ 2 za buszel.
3. Frank ma 3000 buszli soi w dniu bilansu. Soja ta nie jest wyceniona dla przyszłej dostawy terminowej. W dniu bilansu cena rynkowa pomniejszona o koszt sprzedaży wynosi \$ 5 za buszel soi.
4. Frank ma w dniu bilansu pewną ilość młodych świń oraz wieprzów. Są one o różnej wadze. Na podstawie ilości i ceny rynkowej w dniu bilansu Frank ocenia wartość swoich świń na 22000.
5. Frank ma artykuły zaopatrzeniowe kosztujące \$ 3340. Używa tej liczby jako wartości w dniu bilansu.
6. Początkowy koszt zakupu maszyn w dniu 31.12.19X0 wynosił \$ 127000. Zakumulowana amortyzacja na dzień 31.12.19X0 wynosiła 30000. W roku 19X1 kupił jedną maszynę w cenie \$ 9000. W ciągu 19X1 Frank odpisał amortyzację maszyn w wysokości 15000. Nie sprzedał żadnej maszyny w roku 19X1. Ocenia, że w dniu 31.12.19X1 wartość rynkowa jego maszyn wynosi \$ 94000.
7. Wartość zwierząt rozplodowych w dniu 31.12.19X1 wynosi \$ 9000. Frank sądzi, że wartość rynkowa i kosztowa jego zwierząt rozplodowych są takie same.
8. Oryginalny koszt nieruchomości wynosił \$ 124000. Roczna amortyzacja za rok 19X1 wynosi \$ 2000. W ciągu tego roku nie dokonano usprawnień nieruchomości. Frank sądzi, że ziemia i budynki mogłyby być sprzedane w dniu bilansu za \$ 117000.
9. W dniu 31.12.19X1 Frank ma faktury na sumę \$ 86000.
10. Frank ma jeszcze pożyczkę na swoje maszyny. Cała suma pożyczki wynosi \$ 24000, z czego w dniu 30.06.19X2 należy zapłacić \$ 6000 plus odsetki. Bieżące oprocentowanie pożyczki na maszyny wynosi 12%. Płatności przypadającej na dzień 30.06.19X1 dokonał w całości.
11. Nagromadzone na dzień 31.12.19X1 odsetki od zaległych rachunków Franka wynoszą \$ 5860.

12. Pozostałe na dzień 31.12.19X1 saldo długoterminowego długu Franka wynosi \$ 54000. Z tego w dniu 31.12.19X2 trzeba zapłacić \$ 3000 plus odsetki. Oprocentowanie długoterminowej pożyczki Franka wynosi obecnie 10%. Frank dokonał w całości spłat przypadających na 31.12.19X1.
13. Zakumulowane podatki od nieruchomości Franka na dzień 31.12.19X1 wynoszą \$ 500.
14. Zakumulowane podatki od dochodów i od zabezpieczenia socjalnego wynoszą \$ 1200 w dniu bilansu.

FORMULARZ ĆWICZENIOWY

Nazwisko: Frank Farmer

Data: 31 grudnia 19X1

AKTYWA			PASywa I WARTOŚĆ NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA BIEŻĄCE			PASywa BIEŻĄCE		
Gotówka:	\$ _____	\$ _____	Rachunki do zapłacenia	\$ _____	\$ _____
Żywy inwentarz tuczniaki	_____	_____	Części długów do spłaty w ciągu 12 miesięcy średniotermin.	\$ _____	\$ _____
Zapasy zboża: kukurydza	_____	_____	długotermin.	\$ _____	\$ _____
soja	_____	_____	Narosłe odsetki rachunki do zapłacenia	\$ _____	\$ _____
Zaopatrzenie	_____	_____	średniotermin.	\$ _____	\$ _____
			długotermin.	_____	_____
			Narosłe podatki od nieruchomości	\$ _____	\$ _____
			dochodowy i ubezpiec. soc.	\$ _____	\$ _____
Inne	_____	_____	Inne	_____	_____
CAŁKOWITE AKTYWA BIEŻĄCE	\$ _____	\$ _____	CAŁKOWITE PASywa BIEŻĄCE	\$ _____	\$ _____

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA SRED-NIOTERMINOWE			PASYWA SRED-NIOTERMINOWE		
Maszyny: Koszt \$ _____	\$ _____	\$ _____	Pozyczka na maszynę (suma do spłacenia w czasie dłuższym od 12 miesięcy)	\$ _____	\$ _____
Zakum.amorty- zacja \$ _____	_____	_____	Inne	_____	_____
Zwierzęta rozplodowe	_____	_____			
Inne	=====	=====			
CAŁKOWITE AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____	CAŁKOWITE PASYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____
AKTYWA DŁUGO- TERMINOWE			PASYWA DŁUGO- TERMINOWE		
Ziemia, budynki Koszt \$ _____	\$ _____	\$ _____	Oplaty hipoteczne (termin płatności ponad 12 miesięcy)	\$ _____	\$ _____
Zakum.amorty- zacja \$ _____	_____	_____	Inne	\$ _____	\$ _____
Inne	=====	=====			
CAŁKOWITE AKTYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____	CAŁKOWITE PASYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____
			CAŁKOWITE PASYWA	\$ _____	\$ _____
			WARTOSC NETTO	\$ _____	\$ _____
CAŁKOWITE AKTYWA	\$ _____	\$ _____	SUMA CAŁKOWITYCH PASYWOW I WAR- TOSCI NETTO	\$ _____	\$ _____

ODPOWIEDZI I KOMENTARZE 1

Pytania z wideo

Zaznacz czy zdanie jest prawdziwe czy fałszywe (P czy F)

P 1. Głównymi składnikami bilansu są aktywa, pasywa i wartość netto.

F 2. Aktywa są to długi do zapłacenia w dniu bilansu.

Komentarz: Fałszywe. Aktywa są to wszystkie elementy będące własnością przedsiębiorstwa w dniu bilansu.

F 3. Głównym celem bilansu jest ocena zyskowności przedsiębiorstwa.

Komentarz: Fałszywe. Głównym celem bilansu jest określenie zdolności przedsiębiorstwa do ponoszenia ryzyka, czyli jego wypłacalności.

P 4. Podstawowe równanie rachunkowości mówi, że aktywa w bilansie są równe pasywowi plus wartość netto.

P 5. Aktywa dzielą się na bieżące, średnio- i długoterminowe.

F 6. Przykładem bieżących aktywów są nieruchomości.

Komentarz: Fałszywe. Nieruchomości należą do aktywów długoterminowych czyli stałych.

P 7. Przykładem pasywów niespodziewanych jest suma pożyczki podżyrowanej dla krewnego.

F 8. W bilansie nigdy nie należy umieszczać danych fizycznych (liczba sztuk inwentarza itp.).

Komentarz: Fałszywe. W bilansie zawsze trzeba umieszczać dane fizyczne aby pokazać, czy zmiany sytuacji finansowej są wywołane zmianami aktywów czy zmianami w ilości zapasów.

F 9. Gdy aktywa przedsiębiorstwa wynoszą \$ 300000 a pasywa \$ 100000 to wartość netto wynosi \$ 400000.

Komentarz: Fałszywe. Wartość netto = aktywa - pasywa. W tym przykładzie stanowi to \$ 200000.

F 10. Wycena nieruchomości w bilansie powinna być oparta tylko na metodzie kosztowej.

Komentarz: Fałszywe. Nieruchomości powinny być wyceniane zarówno na podstawie metody opartej na kosztach jak i metody opartej na wartości rynkowej.

F 11. Bilans jest sumą aktywów, pasywów i wartości netto przedsiębiorstwa w ciągu jakiegoś okresu czasu.

Komentarz: Fałszywe. Bilans jest sumą aktywów, pasywów i wartości netto w określonym dniu.

- F 12. Przykładem aktywów średnioterminowych jest gotówka.
Komentarz: Fałszywe. Gotówka jest przykładem aktywów bieżących.

P 13. Do wyceny aktywów w bilansie używa się metody kosztowej i metody opartej na wartości rynkowej.

P 14. Oparta na kosztach metoda wyceny aktywów odnosi się do ich początkowego kosztu powiększonego o usprawnienia podlegające amortyzacji i pomniejszonego o zakumulowaną amortyzację.

- F 15. Księgowa wartość aktywów jest wartością wziętą z książki wartości używanego sprzętu.

Komentarz: Fałszywe. Wartość księgowa jest zdefiniowana jako koszt aktywów plus usprawnienia minus zakumulowana amortyzacja.

P 16. Pasywa bieżące są długami do spłacenia na żądanie lub w ciągu roku od daty bilansu.

P 17. Przykładem pasywu bieżącego jest ta część zobowiązań długoterminowych, która jest płatna w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansu.

P 18. Pasywa średnioterminowe mają zwykle termin od jednego do dziesięciu lat.

- F 19. Osobiste aktywa i pasywa zawsze powinny być uwzględnione w bilansie gospodarstwa rolnego.

Komentarz: Fałszywe. Jeśli celem bilansu jest wyłącznie pokazanie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, to nie powinno się uwzględniać osobistych aktywów i pasywów.

- F 20. Zmiana wartości przedsiębiorstwa netto wynikająca ze stosowania wyłącznie metody wyceny opartej na wartości rynkowej jest spowodowana głównie zyskiem.

Komentarz: Fałszywe. Zmiana wartości netto przy używaniu tylko metody wyceny opartej na wartości rynkowej może być spowodowana zyskami lub stratami oraz zmianami wartości aktywów.

ODPOWIEDZI I KOMENTARZE 2

Bilans Końcowy

Nazwisko: Frank Farmer Data: 31 grudnia 19X1

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA BIEŻĄCE			PASYWA BIEŻĄCE		
Gotówka:	\$ 9660	\$ 9660	Rachunki do zapłacenia	\$ 86000	\$ 86000
Żywy inwentarz tuczniaki	22000	22000	Części długów do spłaty w ciągu 12 miesięcy średniotermin.	\$ 6000	\$ 6000
Zapasy zboża: kukurydza	60000	60000	długotermin.	\$ 3000	\$ 3000
soja	15000	15000	Narosłe odsetki rachunki do zapłacenia	\$ 5860	\$ 5860
Zaopatrzenie	3340	3340	średniotermin.	\$ 1440	\$ 1440
			długotermin.	0	0
			Narosłe podatki od nieruchomości	\$ 500	\$ 500
			dochodowy i ubezp.soc.	\$ 1200	\$ 1200
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA BIEŻĄCE	\$ 110000	\$ 110000	CAŁKOWITE PASYWA BIEŻĄCE	\$ 104000	\$ 104000

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA SRED-NIOTERMINOWE			PASYWA SRED-NIOTERMINOWE		
Maszyny: Koszt \$ 136000	\$ 136000	\$ 94000	Pozyczka na maszyny (suma do spłacenia w czasie dłuższym od 12 miesięcy)	\$ 18000	\$ 18000
Zakum.amorty- zacja \$ 45000	91000	91000	Inne	0	0
Zwierzęta rozplodowe	9000	9000			
Inne	0	0			
CAŁKOWITE AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 100000	\$ 103000	CAŁKOWITE PASYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 18000	\$ 18000
AKTYWA DŁUGO- TERMINOWE			PASYWA DŁUGO- TERMINOWE		
Ziemia, budynki Koszt \$ 124000	\$ 124000	\$ 117000	Oplaty hipoteczne (termin płatności ponad 12 miesięcy)	\$ 51000	\$ 51000
Zakum.amorty- zacja \$ 14000	110000	110000	Inne	0	0
Inne	0	0			
CAŁKOWITE AKTYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ 110000	\$ 117000	CAŁKOWITE PASYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ 51000	\$ 51000
			CAŁKOWITE PASYWA	\$ 173000	\$ 173000
			WARTOSC NETTO	\$ 147000	\$ 157000
CAŁKOWITE AKTYWA	\$ 320000	\$ 330000	SUMA CAŁKOWITYCH PASYWOW I WAR- TOSCI NETTO	\$ 320000	\$ 330000

SPORZĄDZANIE BILANSU - ARKUSZ OCENY

Proszę o dokonanie ocen przez zaznaczenie kółkiem liczb od 1 do 7 w punktach 1 - 8. Gdy na przykład, w punkcie 1, dokładnie zrozumiałeś bilans i jego znaczenie dla przeprowadzenia analizy twojego przedsiębiorstwa, to zaznacz kółkiem liczbę 7 w punkcie 1. Jeśli natomiast po zakończeniu tej sesji nie rozumiesz bilansu i nie wiesz, jak wykorzystać go do analizy twojego przedsiębiorstwa, to zaznacz 1.

W jakim stopniu sesja ta pomogła ci:

1. zrozumieć bilans i jego znaczenie dla analizy przedsiębiorstwa

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1
2. poznać trzy główne składniki bilansu

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1
3. zrozumieć, że bilans jest zbudowany na gruncie podstawowego równania rachunkowości

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1
4. zaznajomić się z trzema rodzajami aktywów i pasywów oraz z przykładami wypełniania odpowiednich pozycji

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1
5. zaznajomić się z metodami wyceny aktywów, pasywów i wartości netto, opartymi na kosztach i na wartości rynkowej

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1
6. nauczyć się sporządzania bilansu

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1
7. poznać pospolite zastosowania bilansu

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1
8. uświadomić sobie, że są różne druki formularzy bilansowych, i że powinienś wybrać formularz najbardziej odpowiadający twojemu przedsiębiorstwu

<u>Bardzo dużym</u>				<u>Srednim</u>		<u>Małym</u>
7	6	5	4	3	2	1

9. Czy informacji zawartych w tym module będziesz używał w prowadzeniu twojego gospodarstwa ? TAK NIE
Jeżeli tak, to w jaki sposób ? _____

Zaznacz odpowiednimi literami w zależności od tego, czy:

Zgadzasz się ze stwierdzeniem całkowicie	ZG
Zgadzasz się w pewnym stopniu	ZP
Całkowicie nie zgadzasz się	NC
W pewnym stopniu nie zgadzasz się	NP

10. Materiał prezentowano w taki sposób, że gdybym potrzebował, to mógłbym indywidualnie zwrócić się do instruktora	ZC	ZP	NC	NP
11. Materiał w tej sesji był zbyt łatwy	ZC	ZP	NC	NP
12. Materiał w tej sesji był zbyt trudny	ZC	ZP	NC	NP
13. Nie zyskałem dużo uczestnicząc w tej sesji	ZC	ZP	NC	NP
14. Przypuszczalnie uczestniczylbym w jeszcze jednym programie edukacyjnym prowadzonym w ten sposób	ZC	ZP	NC	NP
15. Uważam, że ten sposób nauczania (uczestnicy uczą się z materiału pisemnego i wizualnego oraz przez ćwiczenia praktyczne) jest bardziej skuteczny niż wykład lub pokazywanie filmów i przezroczey	ZC	ZP	NC	NP
16. Oceń następujące elementy według ich użyteczności, pisząc cyfry od 1 do 5. Cyfra 1 niech oznacza największą użyteczność.

_____ a. ćwiczenia

_____ b. taśma wideo

_____ c. instruktor

_____ d. materiały drukowane

_____ e. inne (podaj jakie): _____

17. Ile modułów kursu 'Zarządzanie przedsiębiorstwami rolnymi' widziałeś, zanim zapoznałeś się z niniejszym modulem ? _____

18. Moje przedsiębiorstwo rolne:

- a. jest mocne pod względem majątkowym
- b. ma problemy, ale nie grozi mu bezpośrednio niewypłacalność ani zajęcie majątku
- c. potrzebne są korekty, aby uniknąć niewypłacalności lub zajęcia.

Bilans

SKŁADNIKI BILANSU

Aktywa - to co masz

Pasywa - to co jesteś winien

Wartość netto - różnica między aktywami
i pasywami

KATEGORIE AKTYWÓW

Aktywa bieżące

+ Aktywa średnioterminowe

+ Aktywa długoterminowe

= Aktywa całkowite

KATEGORIE PASYWÓW

pasywa bieżące

+ pasywa średnioterminowe

+ pasywa długoterminowe

= pasywa całkowite

METODY WYCENY AKTYWÓW

1. Metoda oparta na kosztach

Koszt aktywu

+ ulepszenia

- nagromadzona amortyzacja

2. Metoda oparta na wartości rynkowej

FORMULARZ ĆWICZENIOWY

Nazwisko: Frank Farmer

Data: 31 grudnia 19X1

AKTYWA			PASYWA I WARTOŚĆ NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA BIEŻĄCE			PASYWA BIEŻĄCE		
Gotówka:	\$ _____	\$ _____	Rachunki do zapłacenia	\$ _____	\$ _____
Żywy inwentarz tuczniaki	_____	_____	Części długów do spłaty w ciągu 12 miesięcy	_____	_____
Zapasy zboża: kukurydza	_____	_____	średniotermin.	\$ _____	\$ _____
soja	_____	_____	długotermin.	\$ _____	\$ _____
Zaopatrzenie	_____	_____	Narosłe odsetki rachunki do zapłacenia	\$ _____	\$ _____
			średniotermin.	\$ _____	\$ _____
			długotermin.	_____	_____
			Narosłe podatki od nieruchomości	\$ _____	\$ _____
			dochodowy i ubezp.soc.	\$ _____	\$ _____
Inne	=====	=====	Inne	=====	=====
CAŁKOWITE AKTYWA BIEŻĄCE	\$ _____	\$ _____	CAŁKOWITE PASYWA BIEŻĄCE	\$ _____	\$ _____

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE			PASYWA SRED- NIOTERMINOWE		
Maszyny: Koszt \$ _____	\$ _____	\$ _____	Pozyczka na maszyny (suma do spłacenia w czasie dłuższym od 12 miesięcy)	\$ _____	\$ _____
Zakum.amorty- zacja \$ _____	_____	_____			
Zwierzęta rozplodowe	_____	_____			
Inne	=====	=====	Inne	=====	=====
CAŁKOWITE AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____	CAŁKOWITE PASYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____
AKTYWA DŁUGO- TERMINOWE			PASYWA DŁUGO- TERMINOWE		
Ziemia, budynki Koszt \$ _____	\$ _____	\$ _____	Oplaty hipoteczne (termin płatności ponad 12 miesięcy)	\$ _____	\$ _____
Zakum.amorty- zacja \$ _____	_____	_____			
Inne	=====	=====	Inne	=====	=====
CAŁKOWITE AKTYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____	CAŁKOWITE PASYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ _____	\$ _____
			CAŁKOWITE PASYWA	\$ _____	\$ _____
			WARTOSC NETTO	\$ _____	\$ _____
CAŁKOWITE AKTYWA	\$ _____	\$ _____	SUMA CAŁKOWITYCH PASYWOW I WAR- TOSCI NETTO	\$ _____	\$ _____

ODPOWIEDZI I KOMENTARZE 2

Bilans Końcowy

Nazwisko: Frank Farmer Data: 31 grudnia 19X1

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA BIEŻĄCE			PASYWA BIEŻĄCE		
Gotówka:	\$ 9660	\$ 9660	Rachunki do zaplacen	\$ 86000	\$ 86000
Żywy inwentarz tuczni	22000	22000	Części długów do spłaty w ciągu 12 miesięcy		
Zapasy zboża: kukurydza	60000	60000	sredniotermin.	\$ 6000	\$ 6000
soja	15000	15000	długotermin.	\$ 3000	\$ 3000
Zaopatrzenie	3340	3340	Narosłe odsetki rachunki do zaplacen	\$ 5860	\$ 5860
			sredniotermin.	\$ 1440	\$ 1440
			długotermin.	0	0
			Narosłe podatki od nieruchomości	\$ 500	\$ 500
			dochodowy i ubezp.soc.	\$ 1200	\$ 1200
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA BIEŻĄCE	\$ 110000	\$ 110000	CAŁKOWITE PASYWA BIEŻĄCE	\$ 104000	\$ 104000

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA SRED-NIOTERMINOWE			PASYWA SRED-NIOTERMINOWE		
Maszyny: Koszt \$ 136000	\$ _____	\$ 94000	Pozyczka na maszyny (suma do spłacenia w czasie dłuższym od 12 miesięcy)	\$ 18000	\$ 18000
Łącum.amorty- zacja \$ 45000	91000	_____			
Zwierzęta rozplodowe	9000	9000			
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 100000	\$ 103000	CAŁKOWITE PASYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 18000	\$ 18000
AKTYWA DŁUGO- TERMINOWE			PASYWA DŁUGO- TERMINOWE		
Ziemia, budynki Koszt \$ 124000	\$ _____	\$ 117000	Oplaty hipoteczne (termin płatności ponad 12 miesięcy)	\$ 51000	\$ 51000
Łącum.amorty- zacja \$ 14000	110000	_____			
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ 110000	\$ 117000	CAŁKOWITE PASYWA DŁUGO- NIOTERMINOWE	\$ 51000	\$ 51000
			CAŁKOWITE PASYWA	\$ 173000	\$ 173000
			WARTOSC NETTO	\$ 147000	\$ 157000
CAŁKOWITE AKTYWA	\$ 320000	\$ 330000	SUMA CAŁKOWITYCH PASYWÓW I WAR- TOSCI NETTO	\$ 320000	\$ 330000

ZACZYNAMY SPORZĄDZAĆ BILANS

NAZWISKO: Frank Farmer

DATA: 31 grudnia 19X0

AKTYWA			PASYWA		
	Koszt	Wartość rynkowa		Koszt	Wartość rynkowa
AKTYWA BIEŻĄCE			PASYWA BIEŻĄCE		
Gotówka:	\$ 6000	\$ 6000	Rachunki do zapłacenia	\$ 82000	\$ 82000
Żywy inwentarz swinie	20000	20000	Części długów do spłaty w ciągu 12 miesięcy		
Zapasy zboża: kukurydza	60000	60000	sredniotermin.	\$ 6000	\$ 6000
soja	20000	20000	długotermin.	\$ 3000	\$ 3000
Zaopatrzenie	5000	5000	Narosłe odsetki rachunki do zapłacenia	\$ 5500	\$ 5500
			średniotermin.	\$ 1800	\$ 1800
			długotermin.	0	0
			Narosłe podatki od nieruchomości	\$ 500	\$ 500
			dochodowy i ubezpiec. soc.	\$ 1200	\$ 1200
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA BIEŻĄCE	\$ 111000	\$ 111000	CAŁKOWITE PASYWA BIEŻĄCE	\$ 100000	\$ 100000

AKTYWA			PASYWA I WARTOSC NETTO		
	Koszt	Wartosc rynkowa		Koszt	Wartosc rynkowa
AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE			PASYWA SRED- NIOTERMINOWE		
Maszyny: Koszt \$ 127000	\$ _____	\$ 102000	Pozyczka na maszyny (suma do splacenia w czasie dluzszym od 12 miesiecy)	\$ 24000	\$ 24000
Zakum.amorty- zacja \$ 30000	97000				
Zwierzeta rozplodowe	10000	10000			
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 107000	\$ 112000	CAŁKOWITE PASYWA SRED- NIOTERMINOWE	\$ 24000	\$ 24000
AKTYWA DLUGO- TERMINOWE			PASYWA DLUGO- TERMINOWE		
Ziemia, budynki Koszt \$ 124000	\$ _____	\$ 127000	Oplaty hipoteczne (termin platnosci ponad 12 miesiecy)	\$ 54000	\$ 54000
Zakum.amorty- zacja \$ 12000	112000				
Inne	0	0	Inne	0	0
CAŁKOWITE AKTYWA DLUGO- NIOTERMINOWE	\$ 112000	\$ 127000	CAŁKOWITE PASYWA DLUGO- NIOTERMINOWE	\$ 54000	\$ 54000
			CAŁKOWITE PASYWA	\$ 178000	\$ 178000
			WARTOSC NETTO	\$ 152000	\$ 172000
CAŁKOWITE AKTYWA	\$ 330000	\$ 350000	SUMA CAŁKOWITYCH PASYWOW I WAR- TOSCI NETTO	\$ 330000	\$ 350000